

Мої кроки і серце застукають гулко.
І тебе я зустріну, як завжди, незнаний.

Ти для мене чужий, не з єдиного краю,
А тому не затерти поплутані межі,
Тільки подмухів теплих розбещена зграя,
Все~~в~~ хотіла спалити у весняній пожежі!

А потім, серед ночі, в маленькій кімнаті,
Може мріяти будеш про радісну близькість,
Тільки я мушу твердо й безжалісно знати,
Що не зродиться полум'я з ногнених блисків.

аметист!

Х. БОГДАН КРАВЦІВ.

Кравців, з початку поет пласти і юнацтва, тепер, по довгих роках в'язниці й Берези, став поетом тюремних „Сонетів і строф“. Його творчість відіграла цілком виняткову роль тому, що він був перший у Галичині, хто рішучо і сміло приєднався до сучасної позагалицької української поезії, і цим, без перебільшення, зламав той цілком штучний обруч, який від повоєнного п'ятнадцятиліття, тісним колом огортає львівських поетів, що виробили для свого тіснішого гурту свої спеціальні поетичні чи версифікаційні звички. Явище ніби й дрібне, але тим не менше в наслідках своїх шкідливе, бо цілком зайво творило в межах одної нації штучний кордон: для киянина чи одесита зрозуміти вірші переважної більшості львовян було майже неможливо. Це явище було тим прикріше, що нарід по обидва боки чи то Збруча, чи то „сокальського кордону“ говорить цілком однаково, лише дальші місцевості можуть принести свої менш зрозумілі особливості. Цьому неприродному явищу поклав край перший виступ Кравцева на поетичну арену, бо це було доказом того, що не так уже тяжко вживати загально-українську літературну мову навіть львовянинові. За цим першим прикладом пішли й інші молодші; сподіваємося, що в майбутнім ітимуть і всі слідуочі. Не можна робити так, як це робить Липинський з націотворчого процесу з призирством виключаючи такі поважні чинники, як поезія і взагалі література. Підо впливом фальшивих доктрин автора „Листів до любезних земляків“ чи пак до т. зв. „хліборобів“, які спеціально в тім, що стосувалося до літератури напречуд гармонізували з поглядами міщансько-бюрократичної черні, що густопсовою паразитарною масою обсіла всі краєві й єміграційні українські установи, не виключаючи і культурних, кожен, особливо початкуючий і талановитий письменник і поет міг себе цілком певно почувати, яко виключений з суспільства і нації. Не було меж кピンам, тупим і злобним, насмішкам та знищенню... Це „нездорове“ явище здається, починає вже минати. Стає ясним всім, що не варто відмовлятися від такої зброї як мистецтво і слово! В процесі об'єднання, в якім львівська поезія років 1914—1929 (рік появи „Дороги“ Кравцева) майже не брала участі, „зреформована“ західноукраїнська поезія могтиме відогравати визначну роль.

Майже всюди, і на галицькім Поділлі, і в горах, навіть на далекій Веречанщині і Мараморошині наш народ говорить такою дивовижно чистою та добірною мовою, незвичайно близькою до літературної, а тут раптом львівські літературні каварні всупереч природі і самій звичайній доцільноти виплекують екстра-мову. Декому, зокрема деяким особам з гурту „12” це іще й досі незвичайно подобається, але тепер, по виступі Кравцева і багатьох молодших, з яких майже ніхто ще не має власної збірки поезій, ця мила звичка вживати цю зманеризовану говірку, видається вже жалюгідним анахроністичним дивацтвом...

Але вернімось до творчості того, хто доконав чуда — приєднання Львова до загально-українських традицій та звиків віршування. У першім вірші збірки „Дорога” поет проголошує :

Я незнаному в зустріч зряжаю у-денъ кораблі —
Лопотять так весело, мов крила, іх паруси білі
І до них розсипаються сонцем і гомоном хилі —
І несуть іх одважні вітри до чужої земли.

А як дні погасають й самотні ідуть вечори —
Я не жду кораблів, що далеко-далеко на морі,
Що без впину пливуть, поринають в безкрайм просторі
І незнаному взустріч везуть молодії дари.

Цікаво зазначити, що морські теми взагалі частіше спіткаете у Кравцева, якого разом з Влизьком можна вважати також одним з перших, хто в сучасній українській поезії став звертатися до морської тематики. У „Корабляк” Кравцева читаемо :

Вже сирени на одізд гучний затрубіли ·
— Золотий, буйний стяг піднесіте!
Беться серце і рветься у парусах білизу
Як вітер...

— Хто сказав, що заліznі оці кораблі
Се не наші човни паперові —
Ті колишні, що іх ми зряжали, малі
На потоки під бурю і повінь.

Ті колишні, що з сіл ми проводили їх
Повні віри, нестримні, невтомні
В буйний світ образків, неодкриті краї
На далекі моря невідомі !

— Хто говорить, що мрії не сповнились смілі —
Наша фльота іде в океані!
Беться серце і рветься у парусах білик
В незнане !

У „Мандрівних піснях” Кравців накреслює такі відвічні
і неминучі настрої ранньої молодості :

У саді журливо шелестіла липа,
Вікнами з просоння надив супокій,
Скрипом при криниці журавель захлипав, —
Як відходив ранком я в простір дзвінкий.

Не спинились очі... і пішов шляхами,
Не спітавши себе, ні в когось : куди ? ...
Я і світ широкий — й небо понад нами
Синє і глибоке, як плеса води.

У просторах : вітер і зелені герці,
Чимсь забутим квітне жовтий молочай,
Я і світ широкий і ще туга в серці —
Туга, як гаряча тьмяна далечінь.

У „Волошках” сільська дівчина з синіми очима приковує
увагу поета :

Чорний поїзд у зоряній ночі,
Хмари іскор — полумяний дим. —
У вагоні волошкові очі
Із куточка вогнем молодим.

Мале личко загорнене в хустку
І карміном розцвілі уста —
Наші очі зустрілися хутко
Й була мить, як стріла золота.

Хтось заснув при віконному канті,
Наче зморений сном селянин,
Та головки селяночки Катрі
Не всипляє колисанка шин.

Ось кондуктор іде по вагоні
Світить прості газові ляпмки
І з дзвінкого захоплення доні
Усміхається мати мовчки...

— І хотів би каскадами сяйва
Тобі місто мое розвести,
Щоб устало казкове, мов з'ява,
І раділа — сміялася ти.

Щоби слухали діти й полуруги
В тебе в ночі прозорі, ясні
Про те місто, мов в світ якийсь другий
Зачарований в зорі й вогні.

Наведемо ще й другу частину цього твору Кравцева :

— Та чом притулила ти щічки
До темних, холодних вікон ?

... Там стяжка сріблястої річки
І блудний далекий огонь.

Майнули задумані статі
Волинських соснових лісів —
І знов болота й сіножаті
І світла розсипаних сіл...

І вже не вважаєш, дитино,
Що парою зимні шибки !
... Далеко село і хатина,
Де з лісу тікають піски.

Там ввечорі й ночі за полем
Стіною таємною ліс,
Щось плаче край хати навколо —
І тягнеться скрипом коліс.

Хтось плаче у комині хати,
Убогий каганчик тримтить,
Казки розснуває багаті
В куточках захована мить...

Другу свою збірку поезій, „Промінь”, Кравців закінчує
таким „Замісьць епілогу” п. и. „Сонце ї чорні смуги”, присвя=
ченним всім, що сиділи в тюремній келії 2 на Яховича :

Сонце мережить стіни суворі
В сяйва і злоті квадрати —
Ой, відбиваються в серці й навколо
Чорними смугами крати...

Там — в синім небі льоти пташині
Піснею волі й пориву, —
Шляхом проміння линуть за ними
Думи у далеч незриму.

Наче здається: знов я в дорозі —
Знов верховини зелені, —
В келії моїй дуже просторо ;
Сонцем пяяніють легені.

Бір смерековий внизу підо мною
Буйно шумить верховіттям,
Ген — у долинах міняються води
Срібною стяжкою світла.

Гордеє серце в небі високім,
Мов крик вірлинний ! —
В доли далекі, безкрає польє
Покликом лине.

Хилиться сонце, в заграві гори...
Й небо в віконці мойому. —

З сонцем відходить, — йде мій товариш —
Тінь моя в ніч невідому.

У циклі „За муром” (з тюремних строф) Кравців стрима-
но і гостро креслить, як в очах тюремного в'язня, яким сам-
він був довший ряд років, минає здалека бурхливе і мінли-
ве життя; проминають у своїй змінності різні пори року:

I.

За муром одцвіли каштани
І вільний вітер залюбки
До мене в келію заносить
Останні білі пелюстки.

Дивлюся, друзі, — і снується,
Верзеться радісно мені,
Що може так і вам хтось кине
Колись за ґрати ці пісні.

II.

Спалився, витлів юний липень
І серпень вигорів до тла,
І літо бабине снується
Тендітним прядивом срібла.

Померкли раптом дні веселі,
Померли літошні квітки —
І вже на ґратах і в волоссі
Біліють срібні ниточки.

III.

Вже крильми осінь має, плине,
Десь мабуть в золоті гаї —
І знов ячання журавлине
Об ґрати вдарило мої

Ta в мене дні закуті стуга —
Не вирвуся, не полину,
І тільки гостра, рвуча туга
За ними лине в далину.

IV.

Над містом ніч і шум і гомін
І снігом біла заметіль,
І вже санковими дзвінками
Доносить молодість відтіль.

— Ти чуєш, Юрку? — „Чую, друже...
Бували ж лепські гулянки...“

Мені ще двадцять зим в'язничих
От так дзвонитимуть дзвінки".

V.

Колись, як будні серце здавлять
І зрадить волю друг і брат —
Я знаю: буду сумувати
За днями, що в плетінці грат.

За ночами суворих келій,
Налитих померками вщерть,
Де йдуть юнацькі роки друзям,
Де з усміхом стрічали смерть.

У своїм „Слові від молодих” (Дажбог, 1934, ч. 7), незвичайно цікавім для характеристики сучасних наших літературних обставин, Кравців м. і. каже: „Міркувати в сьогоднішній час про літературу, про творчість мистецьку — то неохідно ви спотикнетесь об сучасну дійсність. На ввесь згіст в цілій своїй гостроті й актуальності стануть перед вами всі проблеми, що ворушать (чи краще: повинні б ворушити) наше громадське життя. В усій своїй заплутаності відкриваються перед вами нетрі й закамарки тієї закутини землі, що її прозвали галицько-волинським загумінком.

„Життя наше не вбоге. Воно багате на проблеми, на теми й сюжети й на екзотику як може рідко в якій країні світу. Вбога наша література, що не вміє бачити цього життя, підгледіти всієї різноманітної й різnobарвної краси його. Наша літературна творчість не намагається навіть відбити, замкнути в слові проявів цього життя, не кажучи вже про те, щоб йти в авангарді сучасності, творити життя, вказувати йому нові дороги й обрії.

„І коли у нас тіснота й задуха, то тісно й задушно від тієї атмосфери, що створила її т. зв. галицька література, чи пак паламарщина, як назвав її хтось, і галицька суспільна преса, що намагається заступити цю літературу.

„Десь у світі письменники з життя замкнених гетт, невеличких закутків землі, чи в'язничих келій вміють виводити твори, що зачаровують читача інтенсивністю внутрішнього переживання й віковічними проблемами людського духа. В нас же не вміють навіть вловити своїх переживань і дошукатися якоїсь простої, коли вже не незвичайної проблеми. В найкращім випадку галицькі письменники творять картини, нариси, або списують спогади з „недавного минулого”.

„Хочемо звернути увагу на два моменти, що кажуть вірити, що зміна прийде, що в річищах нашого загумінку забурлять нові, свіжі течії літературної творчости.

„Перше це те, що сьогоднішня молодь незадоволена сучасною літературною продукцією. Що вона шукає в неї від-

пovіdi на всі настирливі питання й справи життя і не знаходить їх. Що не знаходить здебільшого навіть у т. зв. новій літературі відбиття своїх змагань, поривів й упадків. Одним словом помічається в тієї молоді бажання, інколи навіть ясно сформульоване домагання нових, надиханих поривом сучасності літературних творів.

„По друге — саме із середовища і з рядів тієї молоді зможуть вийти і вийдуть нові письменники. Ця ж молодь переживає багато, куди більше за своїх батьків. Річевіше і поважніше за старше покоління вона дивиться на життя. Куди більше проблем — ставить воно перед нею. Дійсності не вирає ніякими прикрасами й ілюзіями, бере її такою, якою вона є. І вкінці молодь пройната гарячою любов'ю до своїх ідей і змагань.

„Тільки ця молода генерація, виховувана в почутті суверої дисципліни життя й готовості служити нації стає творцем нової літератури багатої на нові ідеї, проблеми, сюжети. Для письменників-поетів, повістярів чи драматургів, що прийдуть, літературна творчість не буде самоцілью. Вони писатимуть для того, щоб жити, щоб виявляти снагу й багатство життя, щоб творити й формувати його.

„І тому ставимо собі сьогодні завдання: бути авангардом тієї нової літературної генерації і кличемо молодих — ати з нами”.

XI. О. ОЛЬЖИЧ.

До творчості Ольжича надавалися б замісьць епіграфа чи
мотта такі рядки з „Суворости” Юрія Липи :

О, віку активності, будь єси привітан
Тисячами розбуджених людських воль!...
Все повстало : гріх, пімста, відвага і святість,
Жадоба розкоші і той крик, де — ненависть і любов...

День і ніч я чую над собою навісні мотори самольотів,
День і ніч проходить кавалерія дзвінкими бруками...
Зриваються, зриваються ошукані народи,
Їхні розмови завзяті, то — гармати, гармати :
Хто смів нас присилити, загнати, звязати?
О прекрасні атаки наглої відваги!

Привид війни, що вічно блукає по світі, то в Нікарагуа,
то в Хіні, то десь ближче, зовсім не лякає Ольжича :

Десь Ти ходиш, Діво невпинна,
Десь цвітуть огнями сліди.
Нікарагуа, Мексико, Хина...
І все ближче, ближче сюди.

О, Ти прийдеш, прийдеш, Багряна,
Надаремне квилив Ремарк!
Для цих днів, як відкрита рана, —
Не Мадонна, а Жанна д'Арк

Досить їх, молодих, здорових,
Що чекають, прагнуть літа,
Що заплатять річками крові
За Твої палючі уста.

В однім вірші поет просить, щоб йому було післано :
„в шинелі сірій вмерти від шрапнелі” і загалом нав’язуючи
до невигаслих традицій половецького походу князя Ігоря і
битви на Каялі (року 1185), він пише :

Давнім трунком, терпкістю Каялі —
Ці і кров і смерть.
Небо — княжі, київські емалі.
Небо знову — твердь.

Знов не вгору несміливим зором —
В безкраї степів.
Жити повно, широко і скоро
І урвать, як спів.

Як колись, горіти і пяніти
Шоломом почъ,
ї жигія на опашку носити
На однім плечі.

В іншій його речі (На полі бою) читаємо :

На полях сторожкового Сьогодні
Ми — міцні і глибокі резерви,
Цигарки в нас і ми неголодні
Та болюче напружені — нерви.

Там десь злякано сальва лунає ...
(Не бої, а обійми б їм братні ! ...)
Та не так неохоче стріляє
Той, хто виріс під реви гарматні !

Ми — резерви. Та ось вже без ляку
Ми з світанком піднімемось сивим.
Ой, шалена це буде атака !
І скінчиться, звичайно — проривом.

Відкликаючись на рядки П. Филиповича, „гострозоре, мужне покоління уже росте на молодій землі”, Ольжич проголошує :

Воно зросло, з шукання і розпуки,
Без журно мужнє, повне буйних сил,
Закохане в свої тугії луки
І в бронзу власних мускулястих тіл.
Так солодко, в передчуванні бою,
Не знаючи вагання і квілінь,
Покірну землю чути під ноговою
І пити зором синю далечінь.

Сучасній генерації найкраще було б обрати своїм гімном такі строфі Ольжича :

Ми вийдем жорстоке зустріти,
Заховане в ранковій млі,
І стануть не луки не квіти, —
Каміння саме на землі.

І будуть не сонце, не обрій,
А сірість похмурого дня,
(На сірім ґраніті хоробрі
Різблять своє мужнє імя).

Шляхи, велітенські гадюки ...
Невгнущий, розмірений крок ...
Діла і змагання сторуки
І смерть як найвищий вінок.

Спustoшена ї зогижена сучасність викликає в поета спогади про початки старого Риму; що теж повставав поруйнах і спustoшених :

Дванадцять літ кривавилась земля
І зіпеніла, ствердла на каміння.
І застелило спалені поля.
Непокориме покоління.

До перс закляклив, просячи тепла,
Тулили марно немовлята лиця.
Проте їм чорне лоно віддала
Доба жорстока, як вовчиця.

Тепер — дощі холодні і вітри,
Кудлаті хмари, каламутні ріки,
Але ростуть у присмерку нори
Брати суворі і великі.

В циклю „Бронза”, однім з численних археологічних циклів віршів Ольжича, знаходимо такий вірш, який варто було б охрестити „Походом”, відірвавши його від неолітичної бронзи:

Долини падають і туляться до ніг,
Звивають завої, відсахуючись, гори
Наш пружний крок тверда земля дорігає
Стріває стогоном покори.
Чи ж не підібем, не зірвемо мішок
І обрій цей і хмари ці рожеві?
І вогкий вітер дужими грудьми
Співає на моїм мечеві.

Десь в якихось інших археологічних циклях Ольжича віднайдете і такий ще цілком не археодогічний вірш:

Все бурхливіші крила негоди
І тривожніший все я, ждучи
Вік герой величний надходить
І що ноchi на небі мечі.
І що ноchi за обрієм чорним
Стогнуть крохи — залізо і мідь
Смертоносні! Тверді! Необорні!
Дорогі до безтями! Прийдіть!

Ольжичева „Археологія” і „Геологія”, наслідок довгої літньої від першого семестру університету, щоденної втрати більшої кількості годин часу, „Геологія” надихнула поета на такі образи і думки:

Із книжки грубі в твердих палітурках
З гірських пластів за вікнами вагону
Пливе на нас симфонія пянка
Одвічного, натхненого вакону.
Котились води, дихала земля.
На срій намул падало проміння.
Родились і лишали світло дня
Нечувані, потворні створіння

О, скільки зелені, о, скільки душних злив,
У грудочці блискучій антрациту !
Яке намисто золотавих днів
В одній краплині бурштину укрито !

Не порошинкою хіба твоє життя
В цьому потоці сонячних сторічів ?
Але земля — одвічне воріття,
І переходят вічно річі в річі.

— — — —
В саду тінистому, в нескошеній траві
Дзвінким дівчатам, хлопцям ясночолим
Читати буде солодко нові
Книжки, що нам не розгорнути ніколи.

Зрештою, касуємо вище звернені на адресу цього твору
явно несправедливі жарти : поетові ввижається все це під
час подорожі залізницею в прозорий літній день, і юні роки
загублені в льохах музеїв тут майже ні при чому.

Тепер перед нами на черві Ольжичева „Археологія“ :
Поважна мова вроцістіх вітрин.
Уривчасто-скупі її аннали.
„Ми — жали хліб. Ми — вигадали млин.
Ми — знали мідь. Ми — вічно воювали“.
„Мене забито в чесному бою,
Поховано дбайливою сімею“.
Як не стояти так, як я стою,
В просторії залі мудрого музею ?

— — — —
Так виразно ввижається мені
Болючими безсонними ночами :
Я жив колись в простому курені
Над озером з ясними берегами.

Варто співставити цей останній твір Ольжича з відгомо-
ном, який він збудив у творчості Мосенда (поетичні тур-
ніри — така нечувано рідка справа у нашій сучасній україн-
ській поетичній практиці, що слід відзначити таку рідку по-
дію). На Ольжичеву тему „Ми — жали хліб, ми — вигада-
ли млин, ми — знали мідь, ми — вічно воювали“ — Мосенда-
снує таке мережево :

„Ми всім були колись“... блукає зір
По жменьках попелу в німі музей...
А там за склом вітрин життєвий вир
Кипить життям в життєвім апогеї.

Але без нас, Лишився тільки жаль.
Захований у сірій попільниці...
Яка ж мала минулих діб віддаль,
Коли досить вузької їм поліці !

Лише шляхи майбутні без границь!
 І як би все минуле ми забули, —
 Прийдешній вік нас будить силоміць:
 „Ми будемо, хоч би і ніколи не були!”

Тему Ольжича „Мене убито в чесному бою, поковано
 байливою рукою”, розгортає Мосяндз так:

У сні, під киреєю віку
 Вдивляюся в дійсність свою:
 О, скільки! без краю, без діку
 Поляглим я був у бою.

В Суботові мав я могилу,
 Дрімаю у фінській землі,
 Мене Ярополче труїло,
 Нас — коднянські вбили палі.

В Галаці лежу над Дунаєм,
 Прийшла нам в Базарі черга,
 Нам вічну память співає
 Дбайлива сибірська пурга.

У сні, під киреєю віку
 Вдивляюсь в прийдешність свою:
 Ми встанемо, встанем без ліку,
 Щоб в чесному вмерти бою!

Від археології Ольжич по закону контрасту, протилежності, дуже часто звертається до есхатології, цебто до прозріння майбутнього перетворення світу. От його „Страшний Суд”:

Посеред лісів, степу
 Ловіте тугу труб!
 Двигтить і земля і небо.
 Надходить Страшний Суд.
 Роздайте одежі гарні
 І коні й воли всі:
 Достаток лише марність.
 І щастя — сліпий гріх.

Забудьте жінки й діти,
 Невільні звільніть серця,
 Легкі і ясні йдіте
 Узріти лицє Отця.
 І небо й земля в хмарі.
 Нечуваний вітер дме.
 Господнє ім'я — Кара,
 Господня хвала — Меч.

От ще одна своїми настроїями дуже близька до цього річи:

І жили у розкошах, слабі і блудливі,

І не вірили в велич Кінця.

Та колись у ночі, в блискавицях і зливі,

Він злетів у порожні серця.

Вранці вийшли з домів виногради зрінняти

І зрубати оливні гаї.

І безумна пустеля натхненим, як мати,

Смаглі груди розкрида свої.

Грізний Боже суворих і гордо убогих,

Купино фанатичних пустель!

Ми Тобі покладем суходоли під ноги

І запалимо свічі осель.

Майстерно опановує Ольжич іронію у своїй „Молитві“
(домініканській):

Ігумен встав. Брати Домінікани

Двома рядами вийшли з-за столів

І серце храма — пройняли органи.

І морок сам зайнявся і задзвенів.

Ось брат один. Страховище іконам.

Руде волосся і ветмежий стан.

Він був би десь розбійницьким бароном

На смерть своїх би катував селян.

Велика міць твоя, Ісусе Христе,

Коли й цього до тебе привела!

Він молиться. І ніжно променисте

Щось світиться з-під дикого чола.

В раннім віці залишена поетом Україна не лишила глибших безпосередніх спогадів. Українські краєвиди київського Полісся можна відгадати хібащо в його „Полісся“, хоч найвоно у поета відноситься до якихось прадавніх доб:

На осяяних схилах сон-зілля уже голубіє.

Вигинається небо над шумом соснових корон

Ці бори золоті і ці шуми, що скліплюють вій,

Ці замріяні люди, що слова не чули: Закон!

Тут земля тільки пестить, пянить, вагітнє і родить,

Кожну гиличку млостю налив охмілій тетрюк.

А далеко-далеко проходять трівожні народи

І стрівається бурею зброя у тисячах рук.

Мое тіло струнке, мов посріблений гін осокору,

Рівно дихають груди і кров тяжкоплинна як мед,

Доки кинуть і нас у степи, у мінливі простори,

Спрага моря, брокатів і збуджений порив: вперед!

XII Верховинська Затра

Зореслав у своїм „Завтра” вирівнює крок не лише свій індивідуальний, але також і цілої верховинської фалянги молодих, з якої дехто зрештою може й перед Зореславом вирівняв свій крок з кроком войовничої поезії, але виступ Зореслава помітніший тим, що досі він саме був репрезентантом Верховини на Парнасі Українськім. Отже в цій поезії Зореслав заявляє:

Ми знаємо : Завтра — в заграві,
Ми знаємо : Затра — в огні...
По небі бронзово-смаглявім
Пролине на білім коні
Окрілений лицар казковий
Із прaporом в дужих руках,
Стогромом озвуться діброви
Зніметься курявою шлях
І вийде на Заході сонце
(В шоломах ряди — моноліт...)
І вийде грізним оборонцем
Міцною стопою на Схід.
Червоно заквітнуть атаки
У п'яній оркестрі заліз,
Навколо лиш маки і маки
Й еліпси розбитих коліс.
Бундючно зніметься угору
Окрілена буря осан,
До зір огняного собору
Від Дону по Тису, по Сян.
І в'їде князь-лицар у славі
У Київ на білім коні...
Як зродиться Завтра в заграві,
Як завтра займеться в огні.

Боєвірові імпонують у минулім старовинній добі могутності і слави, як він це визнає у своїй присвяті „Мой Коханій”:

Не завжди Ти була в оковах, —
Тобі вклонялися й чужі,
Бо на сторожі Твого Слова
(Стояли луки і ножі.

Колись і на Твоїому троні
Вогонь величності палав,
І Візантію на припоні
Тримав Великий Святослав.

За це кохаю міцно й палко,
Тебе над всіх і над усе,
І вірю в час, Моя Владарко,
Що славу й волю принесе.

І вже той час надходить ... Близько...
А муки стліють у вогні,
Як Ти з'явишся з неба в блисках
І скажеш ждане : „До борні”.

Сучасність Боєвір визначає як добу „зрадливих тиш”
прагне бурі і „шаленого танцю”, як він висловлюється у своїх закликові „До пісні”:

Нема — це ж жах — поривів бурі,
нема вітрів ні заверюх.
У сірості гидких пазурях
знесилено конає дух.

Стискає груди й серце тисне
буденщина німа й нудна ...
О, вирвись, виррись, вирвись, пісне:
рвучка, нестремана й грізна !

Жбурни ڈордом дисонансів
на поле змори, ліс і степ.
некай земля в шаленім танці
новим лицарством поросте !

Дихни жорстокістю пожежі
на кролі душі плавунів,
зруйнуй їх віллі й пишні вежі
одним напором бурунів.

Крізь дим зневіри глянь відважно!
ї висуши потоки сліз ...
спиши на меч серця продажні
ї над Карпатами повісь.

* * *

О, вирвись, вирвись, вирвись, пісне,
велична, мужня, громова,
широва — як моря первісні,
як неозорість степова !

Високо вирвись, громодзвінна,
аж понад простір чорних слотів
і піднеси небес склепіння
над межі збагнених висот ...

Колись твої рвучкій тони,
як доторкнеться струн рука,
порвуть до бою в ста колонах
варязькі звитяжні війська.

В сонеті „Не рабський плач” Боєвір так уявляє похід
молоді:

Лунають дзвінко голосні пісні,
Тремтить під кроком дужих ніг дорога.
На всіх обличчях глядачів тривога, —
Юнацькі ж лица — гордістю ясні ...
Вперед! Вперед! До бою! У борні
Згоряте занози пут й ярма тяжкого,
І засіяє наша перемога
І гимн заграють сурми звитяжні ...

Не рабський плач, не скарги й не ридання,
Не вірність катові та не братання
Нас виведе на волю, де краса ...

Лиш чину невгласиме хотіння
Струсне із нас вороже володіння
Й побідним „Слава!” спише небеса.

Гірська осамоченість не страшить Федора Могіша, одного з наймолодших авторів, гірський потічок в його уяві не минуче віллеться у широке і глибоке море:

Тихо, тихо ... Лиш потічок не мовчить —
З беріжками розмовляє говорить;
Розмовляє й поспішає в світ, у даль,
Розливає по камінню свій хрусталь.
На своїх легеньких хвилях він пливе
У широке і глибоке море житньове.
Хоч краплина в ньому сили — не дрожить!
Рие скелі, тре каміння і біжить ...
І не страшиться негоди й перепон,
Бо мета для нього — море — це закон! ...

Взагалі цей автор, свідомий труднощів, небезпек і всієї глибини занепаду нашої сучасності, виступає послідовно яко непоборний оптиміст, але оптиміст не „урядового”, — а героїчного стилю. Він переконаний в тім, що

Покривджених сердець завзяття
Й камінні гаті забере!

І що:

Земля з любовю на нас гляне
Пригорне ніжно до грудей.

І що нарешті:

Утрє від сліз красуня = воля
Своє обличчя молоде.

Певною і мистецькою рукою креслить Федір Могіш сувору красу карпатських краєвидів Бойківщини :

Зродивсь я наче яструб хижозорий
В обіймах крутохребтих височин.
Де пахне вітер запахом ялин
І ліс шумить в незміряні простори.
Там день ясний — мов сонце — і прозорий
Купає в злоті трави й цвіт долин,
А над верхівям синіх полонин
Співає з громом буревій суворий...

Але серед цієї пишної і гордої гірської природи тяжко бідувати занедбані й забуті люди. Біда, злидні, голод і до того здебільшого постійний, що треває роками, десятиліттями (якщо не „п'ятнадцятиліттями“) звили собі тут своє гадюче кубло.

Цей самий автор в однім із своїх початкових віршів так змальовує жахливу осінь р. 1933, коли за дощами й холодом і літа не було :

Сіре небо. Сірі гори.
Сірі люди й все кругом...
І в повітрі в'ється горе,
Плаче вітер над селом.
Всі комори і стодоли
Сном тяжким, порожні, сплять.
І млини ще не мололи, —
Всі задумано стоять.
Дрібнорослій картоплі
Ниуть - гнинуть на полях,
Зеленню цвітуть коноплі
Й фасолиння по тичках...
Глянь! Під лісом сумовитим
Хтось понуро так іде...
Із грудей несамовито
Рветься: Боже! Що буде?!

Мужнью й переконаю звучить слово І. Косенка :

Дзвенять мечі та чути зойк слабих
Розчавлених життям рабів із споконвіку,
Що вже нема і поривів у них
Й шукання сталого на власну неміч ліку.
А попри них, ідуть рясні ряди борців
І кажуть їм: життя — закон жорстокий;
Вони ж у відповідь — із жалібненьких слів
Зробили свій девіз: — нам дайте спокій.
Нам дайте спокій — не звичайний це девіз,
Бо не один із нас стає борцем за нього,
Бо не одному з нас у голову заліз
Як істина правдива, ще й свята до того

Та всупереч якраз, шаліє всюди бій
 Горить живе життя побудувань суворих
 Що розкоші дає і чар солодкий свій
 Лиш тому, хто мечем, а не плачем говорить.

I. К. повний молодечої нестримної рішучості й завзяття:

Сонце виходить над обрій,
 Кіда промінні мечі,
 Коле примари недобри,
 Що народились вночі.

Сонні гори потоком
 Проговорили в ту мить.
 Поривом спрагнене око
 В даль сміло й вперто глядить.

Скоро зібралась когорта
 І наступає в ряди —
 В лицах до ночі погорда,
 Дневі ж поклін молодий.
 Так поспішаєм зустріти
 Ясні великий дні:
 З серцем в щит віри одітим,
 З мечем в непоборній руці.

Той самий автор в одному з своїх сонетів заявляє ~~сливі~~
 во й становчо:

Щасливий той, хто ділом так промовить:
 Юнацькі мрії, пориви невпинні,
 І мужні святощі, діла, гордині
 Даю, Мадено, вам, сумна, чудова!

Відтак у час розплат на чин готовий
 З мечем в руці, на вороного спині,
 Стрілою полетіть у далі сині,
 Щоб знищити її страждань основи.
 З дитинства ще несус в думці цю мрію,
 Та нині лиш її всеціло розумію
 І бачу втілену в мою життєву дійсність.

Мій кінь готов, І втиші таємничій
 Далекій грім манить мене і кличе,
 Бо це йде час мечем співати пісні.

У своїх „Октаавах“ I. К. також повний питомої йому гор-
 дости і свідомості своєї мети:

В човен я сів. Весло до рук узяв.
 А вітер дужий, свіжий та шумливий
 Розбурхав море, філі підійняв.
 Я пливу, веселий та щасливий,

Немов Колумб, що також вирушав
 З могучим лиш бажанням та поривом.—
 В незнане плив, усе вперед спішив:
 Здобув мету і замір довершив.

Як Одисей покинув рідну хату,
Пішов у бій, пішов у даль, у світ,
Так хочу теж змагатись, добувати :
Слабим чолом пробить твердий граніт,
Або в борні зо смертю привітатись,
Як з любкою у цвіті юних літ.
Ти, човне мій, лети пробоєм сміло :
Душа горить, рука взялась за діло !

В закінченні „Октав” читаємо :

Я знаю те, куди пливу й за чим.
То ж сумніви не можуть в душу вдертись,,
Бо вірю, що човен в панцирі сталевім
Не легко знищити і слід оттак затерти,
Щоби не лишилось ніщо, ніщо зовсім
По боротьбі чи по геройській смерти.
Це мій девіз і мотор у човні,
Що завезе мене в Колумбові краї.

Микола Рішко у своїм вірші „Голод” спромігся на те, на що згідно з давнім і влучним зауваженням Дмитра Донцова ціяк не потрапили спромогтися автори „голодових” віршів, між якими був і О. Олесь і О. Стефанович, а саме : — на мужній тон, а не на голосіння і зойки. Рішко свій вірш „І буде голод”, в якім бачить всю неминучість цього лиха, закінчує такою строфою :

Та встане степ ! Здрігнутися гори,
Як заспівають треті півні,
І смертю гнів наш заговорить
В могутнім зриві і горінні.

Богдан Ігор Антонич, лемко з Горлиці, у своїй другій книзі поем і лірики „Три Перстені” (Львів 1934) вносить і своєрідний вклад у сучасну українську лірику. Незвичайно тісний зв’язок з природою своїх гірських околиць і лемківським верховинським побутом, до того гнучка й виразна мова, (в цій другій книзі вже майже бездоганна загальноукраїнська літературна мова), визначають творчість Антонича з-посеред стількох інших львівських авторів.

У своїй промові дня 31 січня 1935 року про становище поета Антонич м. і. казав : „Я сам у своїх поезіях підкреслюю свою національну та навіть расову принадлежність не тільки в змісті, але що важніше — й трудніше — у формі. Роблю це менше за надуманою програмою, більше з внутрішньої потреби вірності світові, що з нього вийшов. Проти деяких голосів, ідейно я себе знайшов від першого рядка, що його написав. Основ свого світогляду ніколи не змінював, що не значить, щоб завжди не оформлював його точніше й не викичував його у подробицях. Людина це незавершена статуя, жива людина твориться в кожному дні, в кожній хвилині.

Не шукаю фікційного Окциденту з львівської каварні, але несмій підходжу до традиції моєї землі. Це не значить, щоб я національний стиль розумів як щось скам'яніле й не-відсвіжувальне. Тут Тобі хвала, сивобородий міністре рес-публики поетів, Воте Вітмане, що навчив Ти мене молитись стеблинам трав. В корчмі „Під Романтичним Місяцем” п'ючи палочу й похмільну горілку мистецтва, разом з Тобою зве-личую найтайніше й найдивніше явище: факт життя, факт існування. Вдаряючи по плечі молодого челядника тесляр-ства — розкриваєш мені крізь століття таємниці „прапричи-ни”... Сіра братія й світочі моєї парохії, челядники й май-стри з моого цеху, теслі строф, ганчарі поем, різьбарі соне-тів, ткачі повістей, будівничі драм — усі ви, що нам дано жити в цей „час бурхливих воен і варварських звичаїв” (з Ольжича), повторім за Драй-Хмарою:

„крізь бурю й сніг grimить наш переможний спів,
що розбиває лід одчаю і зневіри.
Дерзайте, лебеді: з неволі, з небуття
веде нас у світи ясне сузір'я Ліри,
де пінить океан кипучого життя”.

Для зрозуміння творчості Антонича ці його слова ма-тимуть значення.

Про початки свого захоплення поетичним ремеслом поет розповідає в „Весіллі”:

Почалось так: упився я
від перших власних строф похмілля.
Був тільки місяць дружбою
На мому з піснею весіллі.
Як сталось те, як задзвеніло,
сказать не вмів оцього вам би,
Коли б так серце не горіло.
Так народились перші ямби.
Слова не тесані в гамарні,
Слова осріблені в вогні.
Складають радісні пісні
В весні заквітчаній друкарні.

В титульníм вірші „Трьох перстенів”, що звється „Авто-портрет” Антонич проголошує себе поетом весняного по-хмілля:

Червоні клени й клени срібні,
Над кленами весна і вітер.
Дочасності красо незглибна,
невже ж тобою не пяніти.
Я, сонцеві життя продавши
за сто червінців божевілля,
захоплений поганин завжди,
поет весняного похмілля.

„Елегія про співучі двері”, де автор віддається спогадам дитячих років, містить велику кількість вдалих гірських скрайобразів :

На кичерах сивасті трави,
черлений камінь у руці.
Смолиста ніч і день смуглявий,
немов циганка на лиці.
Розсміяні палкі потоки,
немов коханці до дівчат,
злітають до долин глибоких,
що в сивій мряці тихо сплять
і куриться із квітів запах,
немов з люльок барвистих дим.
Дрижать ялиці в вітру лапах,
голосять шепотом дрібним,
течуть униз краплини шуму,
немов з гарячих пнів смола.
Сповитий в зелень і задуму,
пє олень воду з джерела.
Квітчасте сонце спить в криниці
на мохом стеленому дні.
Кущем горючим таємниці
виходить ранок з глибині.
Співає пуша сном кудлатим,
прадавнім шумом загуло.
На схилі гір, неначе лата,
пришите до лісів село.

Але життя людське і тут не легке :

Тут сиве небо й сиві очі
у затурбованих людей.
Сльота дуднить і шиби мочить,
Розмови стишені веде.
Під сивим небом розстелилась
земля вівса і ялівцю.
Скорбота мохом оповила
задуману крайну цю.
Як символ злиднів виростає
голодне зілля — лобода.
Відвічне небо і безкрає,
відвічна лемківська нужда.

Про себе автор зазначає :

З села такого вийшов я,
життя звеличник — верховинець.
З людей, що ширі та звичайні
приймали смирно долі пай
і поклонялись неба тайні
під знаком співного серпа.

І може був би тут остався,
як інші, покорився самъ
і до землі німий припавши,
молився радісним вівсамъ,
та Той, що легкість дав сарні,
а бджолам квіти золоті
і кігті сталеві для рися
слова співучі дав мені
і гострі зуби, щоб в житті
я твердо й просто боронився.

В „Елегії про перстень пісні” поет радить:

Дерев послухай. Їхню сповідь
У книгу ночі запиши.
Мов явір, що тінь власну ловить,
схились до власної душі.
У книзі ночі срібні букви,
надхненні сторінки шумлять.
Її не візьмете до рук ви,
її до серця треба взяти.
Мов зорі сплячі в глибині,
осяяні недійсним сном,
пробудяться слова на дні
душі окриленої і
відповідає співом дно.
Відповідає співом явір,
відповідає співом ніч,
спиняється невтишний крок.
Надхненним циркулем уяви
накреслиш коло рівних строф.
Хай серце сп'янене в цю мить
окрилюється і горить,
нехай злітають до гори,
нехай зриваються увиш
думки схвильовані й крилаті.
О, слово, що в устах тремтиш,
невже ж мені тебе спиняти?
Я чую, як приходиш чорна,
п'янлива та болюча пісне,
шукає змісту гостра форма,
єдина, що мій жах помістить
і мою радість світляну
і всю знемоги глибину
і словом просто в серце тиу,
аж трисне кров, мов крик одчаю,
з несіями й шастя умираю.
На дверях дому знак зловісний,
на дверях дому перстень пісні.

Подувом священої поганської весни пронизана більшість уміщених у цій книзі Антонича речей. Взяти наприклад хоч би й „Назустріч”:

Росте хлоп'я, мов кущ малини,
підкови на шляхах дзвенять.
Ось ластівки в книжках пташиних
записують початок дня.

Запрягши сонце до теліги,
назустріч виїду весні.
Окріленим, хрещатим снігом
співають в квітні юні дні.

Ту саму міць перших весняних сонячних промінів відчуєте і в „На шляху”:

Обплетений вітрами ранок
шугне мов циганя з води,
і на піску кричить з нестями
обсмалений і молодий.

Ріка зміяста з дном співучим,
хвилясто хльостають вітри
І день ховає місяць в кручу,
мов у кишеню гріш старий.

Клюють ліщину співом коси,
дзвенить мов мідь, широкий шлях.
Іде розсміяний і босий
хлопчина з сонцем на плечах.

„Світанок” поруч з тріпотливим шкіцом наставания ранку містить також жагучу сповідь поета :

Сплигнула ніч з шумких дерев,
втікаючи понад дахами.
Замаяв голуб і дере
крильми хмарин іржаві плями.

Мов дзенькіт товчених склянок,
ясна музика підпливає.
Світанку куриться вино
і небо в синяві безкрає.

Аж юне серце затремтить
Незаспокоєне й несите.
Устами спраглими в цю мить
Всю хмільність світу хочу спити.

Такі прості япорівняння й образи приносить „Село” :

Корови моляться до сонця,
що полум'яним сходить маком.
Струнка тополя тонша й тонша,
мов дерево ставало б птахом.